

Crisis Theologica

In Qva Selectiores, Et Aciores hujus, et elapsi sæculi controversiæ,
subsecuturâ in Elencho legendæ discutiuntur

Crisis Theologica - In Qva Selectiores, Et Aciores hujus, et elapsi sæculi
controversiæ, subsecuturâ in Elencho legendæ discutiuntur

Casnedi, Carlo Antonio

Ulyssipone, M.DCCXI

§. II. Argumenta Palanci.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-84777](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-84777)

pugnat tamen ex parte voluntatis, ut impetret assensum circa minus probabile; eo modo quo voluntas ex duplici medio tenetur eligere, quod est utilius fini efficaciter intento, ut docet S. Thom. 1. 2. qm. 13. art. 6.

S. Tho.

ad 1. nam prelectio importat aliquid in uno medio, quod non est in omisso; ergo etiam intellectus: ergo cum opinans velit efficaciter attingere veritatem, quilibet enim ex ejus amore studet; assentiri autem parti minus probabili, minus conducit ad hunc finem; magis autem, assentiri probabiliori; hinc est quod minus probabilis, concurrente probabiliori, eligi non potest.

N.

473.
M. Me.

Sed contra; quia hoc est à Merc. solvendum, tum quia admittit assensum opinionis magis tutæ, minus probabilis, tum quia docet subditum debere obedire Prælato, etsi judicet esse minus probabile quod præcipit. In formâ dico objectum, cui intellectus necessario assentitur, non esse verum, sed evidenter verum, & in hoc sensu verum est, quod potentia inclinet, quantum potest, in suum objectum; quomodo objectum, in quod voluntas necessario fertur, non est bonum, sed purum bonum. Sicut autem voluntas ex duplici bono mixto eligere potest minus, ut patet in peccatore, qui sciens bonum supernaturale, & observantiam legis esse bonum longè maius, quam violatio, eligit tamen furtum, & reliqua minora bona; ita etiam intellectus licet inter verum, & falsum cognita ut talia non sit liber, nec indifferens; est tamen liber inter verosimile, & verosimilius adherere, cui placuerit. Ad additum, infatur in doctrinâ Thomistarum, qui volunt quemlibet per omnem voluntatis actum intendere ultimum finem; & tamen omnis peccans eligit malum, quod scit minus conducere fini ultimo. Dicere autem, quod peccans sciat quidem furtum esse malum, errare tamen, quatenus tunc credit, quod non sit minus, immò sit magis conducens ultimo fini, est velle quod omnis peccator sit Hæreticus, immò sit stolidus; quomodo enim judicet tunc tale opus esse magis aptum ultimo fini, quem semper in omni opere intendit, cum evidenter sciat quod per tale opus se opponat ultimo fini? Ergo, juxta Thomistas, est multo magis falsum, quod voluntas intendens efficaciter ultimum finem teneatur necessario eligere aptius, ut scitè Scotus, Gabriel, P. Suar. Herinx tom. 2. d. 2. n. 63. Adde hoc esse certò falsum; nam Sæcularis eligit vitam minus disciplinam; & Religiosus eligit sæpe media non ita perfecte conducentia ultimo fini, ac sunt media omiſſa, quæ media Sæcularis, & Reli-

N.

474.

Scotus.
P. Suar.
Gabriel.
Herinx.

giosus non tantum in genere, sed etiam respectu sui, scit esse minus conducentia (conducentia tamen) salutis æternæ. Idem patet in eunte Romam, cui satis est, ut eligat aptum non aptius medium. Itaque appetens efficaciter ultimum finem tenetur necessario inter media conducentia, & non conducentia eligere conducentia ex suppositione volitionis efficacis ultimi finis: non tenetur autem ex tali suppositione inter magis, & minus conducentia, eligere magis conducentia. Hinc paritas est contra Contrarios, quia eodem modo intellectus inter verum, & falsum non est liber; sicut etiam inter media connexa, & non connexa cum vero, ex suppositione, quod velit prudenter assentiri, non est liber assentiri medio non connexo prudenter cum vero: adhuc tamen inter media magis, & minus connexa prudenter cum vero est liber assentiri, vel medio magis, vel medio minus connexo prudenter cum vero, quia omnia supponuntur, licet inæqualiter, connexa prudenter cum vero.

Instas: Saltem intellectus non poterit à N. voluntate flecti ad iudicium partis minus probabilis, stante iudicio finali imperativo dicente, partem oppositam esse probabiliorē. Nego antecedens, quidquid dicat P. Teril. de Cont. qm. 8. n. 25. & de Reg. mor. qm. 2. n. 79. cum oppositum sit mihi evidens; nam Hæreticus stante evidentiā credibilitatis pro fide Romanâ, adhuc assentitur articulo, qui apparet minus credibilis. Aliud ergo est, quod stante assensu circa probabilius, non possim assentiri minus probabili; & hoc certum est: aliud quod stante assensu de probabilitate partis A, cui tamen non assentior, non possit stare assensus circa partem oppositam minus probabilem; & hoc falsum est. Demum tranſcat antecedens, quod non est ad rem; ut enim tueamur, quod intellectus assentiri possit minus probabili, stante motivo probabiliori pro opposito, non est necesse, ut intellectus assentiri possit objecto minus probabili, stante iudicio comparativo de probabilitate motivo pro parte oppositâ.

§. II.

Argumenta Palanci.

SUMMARIUM.

Quia Arist. ait, quod solvere vinculum ambigitionis non est ignorantis, adeoque non poterit voluntas determinare intellectum, n. 476.

Quia dici non potest, undenam intellectus habeat ex imperio voluntatis esse veram partem, cui assentitur, n. 477.

Quia

Quia intellectus nullam aliam rationem dare poterit, quam quia volo, & paritas statere, n. 478.

Plures contra hoc nostra instantia, & confundi- tur causa efficiens cum formali, n. 479.

Quia intellectus non potest prudenter saltem as- sentiri parti aequè veræ, ac falsæ, n. 480.

Quia intellectus non potest serio dicere, hoc pu- to verum, etsi ob motiva opposita putem esse aequè falsum, n. 481.

Dico intellectum assentientem uni parti, inferre assensum ex motivis ejus partis, non ex opposi- tis, etsi ea comparaverit cum istis, n. 481.

Solutio reliquorum, ibid.

Dico, intellectum non dicere, judico A esse ve- rum, etsi ob motiva B, sit falsum, n. 482.

Exponitur sus. exemplo voluntatis, n. 483.

Duplex genus veritatis objectiva diversa in in- tellectu, n. 484. 485.

Sicut quolibet aequale bonum habet aliquid bo- ni, & mali, & una bonitas aequalis non ener- vat oppositam, ita quolibet aequè probabile aliquid veri, & falsi, & una veritas non ener- vat aliam, n. 486. 487.

Quia in questione facti testes aequales se ener- vant, ita etiam in questione juris rationes, & Doctores aequales, n. 488.

Quia si summa est erga S. Ambrosi. & S. Aug. affirmatio quod tuto operer juxta unum con- tra alium, multo maior, quod suspendam omne iudicium, n. 489.

Quia tantum solvo rationes affirmativa, eò ipso assentior negativa, ut probabiliori, n. 490.

Possum in questione facti assentiri prudenter ob auctoritatem aequalem, etsi non dicere jus, n. 491.

DD. contradicentes non amittunt auctoritatem, late à n. 492.

Replica Palanci solvitur, n. 493.

Ego dico, me posse sequi utrumque divisim, Pa- lanco neutrum, ibid.

Operans juxta dictamen S. August. non facit in- juriam S. Ambrosio; cur? n. 494.

Etsi solvam rationes partis affirmativa, adhuc manet aequè probabilis, ac negativa, n. 495.

Quia imprudenter eligitur medium aequè immo minus utile sui, quam oppositum; trahit pa- ritatem navis, pecunie &c. n. 496.

At, quod dubitare non est malum intellectus, error autem est saltem malum physicum, n. 497.

Quia repugnat, ut intellectus judicet verum, quod apparet magis falsum, n. 498.

Paritates physica nil probant, vel oppositum; cur? n. 499.

Falsitas cognita probabiliter ut veritas, non no- cet, n. 500.

Tom. I.

Palanco non enervat doctrinam P. Teril. n. 501. Intellectus aequè bene se habet, cuicumque assen- tiatur, & ad summum casualiter melius se habere potest; cur? n. 502.

Quomodo, & quando error sit malum intelle- ctus, sus. a n. 503.

Arist. & S. Thom. insinuant meliorem esse cog- nitionem, non tantum suspensione, sed evi- denti cognitione objecti inferioris, n. 504. 505.

S. Thom. est contra Palanco, n. 506.

Etsi quæ dicturus sum ex Contrariis, jam dicta sint, quia tamen aliqui plus juxta ea extollunt, istique non pauca addunt, ideo ne quid omisum a me videatur, in me- dium ea produco.

Objicies 1. ex Palanc. qu. 26. à n. 6. Im- plicat, ut voluntas per se immediate deter- minet, quæ pars sit vera, quæ falsa, hoc enim est proprium intellectus, ut ait Arist. 476. N. Palanc.

3. Metaph. cap. 1. Solvere vinculum dubitatio- nis non est ignorantis; voluntas autem de se est cæca, & ignorans: sed si instantibus motivis æqualibus voluntas imperaret intellectui as- sentum partis affirmativæ præ negativæ, vo- luntas in questione dubia, immediate, & per se decideret partem affirmativam esse veram, & negativam falsam: ergo, &c. Minor probatur; quia in dicto casu in- tellectus pro priori ad imperium voluntatis est dubius quæ pars sit vera, vel falsa; & ac- cedente imperio voluntatis assentitur affir- mativæ potius, quam negativæ: ergo vo- luntas immediate decidit dubium pro parte affirmativæ, ejus decisionem deinde exe- quitur intellectus. Confirmat 1. quia dum voluntas determinat intellectum, ut assen- tiatur parti affirmativæ tamquam veræ, dici non potest, undenam voluntas habeat, quod affirmativa potius sit vera, quam negativa; non ab intellectu, nam est dubius; ergo ex se ipsa tribuit veritatem potius parti affirma- tivæ, quam negativæ, quod implicat. Con- firmat 2. n. 8. Implicat, ut intellectus opi- nando hanc præ illâ parte esse veram, nul- lam aliam rationem reddere possit, cur hæc sit vera, præ illâ, nisi quia volo; sed hoc ac- cidit in nostro casu, nam intellectus æqua- lia habet pro utrâque parte motiva, ita ut nulla sit ratio, cur potius sit vera affirma- tivæ, quam negativæ, sed unice pro affirma- tivæ est imperium voluntatis, quod non est pro negativæ: ergo tota ratio est, quia volo. Confirmat 3. n. 12. quia sicut statere deficit à suo officio sibi connaturali, quoties 477. N. 478.

æquali pondere gravida, inclinatur à manu ad unam præ aliâ parte; ita idem accidit in- tellectui

Hh iij

tellecui

tellectui, cui sit violentia, & deest muneri iudicandi inter verum, & falsum, quoties à voluntate inclinatur ad unam partem contradictionis præ aliâ æquæ verâ, aut æquæ falsâ; unde n. 15. subdit valde excessisse P. Et parzam, qui art. 132. ausus est exemplum statere, cui Contrarij nituntur, vocare, *irrationabile, indisciplinatum, & ex superficialitate vulgi.*

N. 479. Sed contra; quia hæc instantur innumeris exemplis: dicam enim, quod causa, cur oculus videat, auris audiat, pes incedat, sit voluntas, eò quia determinat ad visum potius, quam non visum; immò ad visum objecti albi præ opposito nigro: sicut ergo in his confunditur causa imperans, vel efficiens cum causa formali, ita in casu nostro. Verum nè recedam à probabilitate, quero, quæ sit causa, cur intellectus liber immediatè inter assensum, & non assensum, assentiatur potius, quam non assentiatur; vel econtra, non assentiatur potius, quam assentiatur? In formâ dico causam efficientem assensum præ dissensu esse intellectum; causam imperantem (quæ solet reduci ad efficientem) esse voluntatis imperium; causam motivam esse motiva, ob quæ intellectus movetur ad assensum præ dissensu; causam formalem, cur assensus sit verus, est, quia conformatur suo objecto. Exemplum statere toties male libratur nec est ad rem, nec quidquam probat, & oppositum probat, ut patet ex §. 1.

N. 480. Obijcies 2. Quoties adfunt motiva æqualia, toties quælibet pars æquæ apparet vera, ac falsa, nam rationes stantes pro veritate partis affirmativæ suadent negativam esse falsam; & rationes stantes pro veritate negativæ suadent affirmativam esse falsam: sed nullus intellectus potest prudenter saltem assentiri parti, quæ æquæ apparet vera, ac falsa: ergo intellectus considerans rationes pro utraq; parte æquales, non potest prudenter saltem assentiri uni parti præ aliâ. Nec dici potest intellectum non inferre assensum ex omnibus motivis, tam stantibus pro parte affirmativâ, quam contra ipsam.

Palanco. Contra enim est, ait Palanco qu. 26. a. n. 19. quia vel intellectus infert assensum ex motivis pro parte affirmativâ scorsim consideratis, vel ex motivis pro ipsâ, ut collatis cum motivis contra ipsam? Si primum; ergo non salvatur, quod intellectus actu considerans motiva contra ipsam, & pro ipsâ, illi assentiatur, ut veræ; sed unice salvatur, quod intellectus considerans unice motiva pro ipsâ, possit illi assentiri ut veræ, quod ego non nego, ait de se Palanco. Si secundum, contra est; quia ex motivis pro ipsâ, ut collatis con-

tra ipsam, non potest intellectus assentiri illi probabiliter ut veræ; nam hæc consequentia est improbabilis: *Dantur motiva, quæ collata cum motivis contra ipsam, non magis suadent ejus veritatem, quam opposita ejus falsitatem; ergo ipsa est determinate vera; ergo intellectus inferens assensum ex eo antecedenti, improbabiler omnino assentiret huic conclusioni.* Confirmat 1. n. 21, quia intellectus non potest serio dicere, *Hanc conclusio. N. nem teneo ut veram ob hac motiva, etsi ex motivis oppositis mihi appareat æquæ falsa;* ergo quoties utraq; est æquæ probabilis, nulli parti potest assentiri. Hinc n. 22. ait, nos evidenter æquivocari, quatenus non distinguimus inter hoc, quod est assentiri conclusioni ex tali motivo absolute considerato, quod fieri potest; & assentiri ex eo motivo considerato comparative cum opposito æquæ probabili, quod fieri non potest. Quis enim ex duobus principiis æquæ inclinantibus in oppositum inferat determinatè unam præ aliâ parte? hoc enim repugnat, ut patet exemplo voluntatis, quæ si sit æquæ indifferens in actu primo ad amorem, ac ad odium, non possumus nec amorem, nec odium determinatè conjectari: ergo intellectus æquæ instructus motivis tam probantibus, quam impugnantibus aliquam conclusionem, non potest probabiliter conjectare eam conclusionem esse potius veram, quam falsam. Confirmat 2. n. 25. quia rationes, quæ directè probant hanc conclusionem affirmativam, *Licium est pingere die festo,* esse veram, eadem probant directè, & formalissime hanc negativam, *Non est licium pingere die festo,* esse falsam; & econtra rationes, quæ directè probant hanc negativam esse veram, eadem probant eam affirmativam esse falsam; ergo quælibet est æquæ vera, ac est æquæ falsa.

Respondeo negando minorem. Ad replicam dico, quod intellectus assentiens uni parti ex æquæ probabilibus inferat assensum ex motivis probantibus illam partem, non autem ex probantibus oppositam, nam hoc implicat. Ad quesitum dico, quod motiva suadentia partem A collata fuerunt cum motivis suadentibus partem B oppositam: attamen aliud est, quod assensus partis A inferatur ex motivis suadentibus partem A, ut collatis cum motivis oppositis; aliud est, quod assensus partis A inferatur ex motivis tam partis A, quam partis B. Primum est verum; secundum est falsum, & repugnans. Ad id quod addit, hanc consequentiam esse improbabilem: *Dantur motiva, quæ collata cum motivis contra ipsam, non magis suadent ejus veritatem, quam opposita ejus falsitatem; ergo ipsa*

ipfa est determinatè vera; nego esse improbabilem, immò est vera; nam non aliud est, quàm dicere, dantur motiva æquè probabilia; ergo pars A propter motiva A est probabiliter vera.

N. 482. Ad 1. confirm. dico, quòd eò ipso, quòd intellectus ex voluntatis imperio assentitur parti A, eò ipso paratus est dissolvere motiva partis B. Quare non dicit, *Hanc conclusionem teneo ob motiva A ut veram, etsi ob motiva B sit mihi falsa*; non, inquam, hoc dicit, sed dicit, Hanc conclusionem teneo ob motiva A ut veram; immò etiam ob motiva B, quæ paratus sum solvere, cum non sint ostensiva certò ejus falsitatis. Sanè, qui considerat voluntatem in actu primo cum duplici motivo æquè trahente ad oppositum, voluntatem, inquam, indifferentem ad amorem, & odium jejuniij, debet argumentum solvere. Quæro enim, an amans jejunium ut bonum ob motivum A, dum vult jejuna- re, dicat, Ego volo jejunium ut bonum ob motivum A, etsi ob motivum B sit mihi ma- lum? Si dicat in hoc nullam esse repugnan- tiam, ut jejunium appareat bonum ex uno motivo, & malum ex alio motivo; seu ut sit bonum bonitate honestatis, & non sit bo- num bonitate delectabilitatis; dicam ego nullam etiam esse repugnantiam, ut hæc conclusio, *Licetum est pingere die festo*, ap- pareat vera ex motivo affirmativo, & ap- pareat falsa ex negativo: & sicut dum dico, Volo jejunium, quia honestum, voluntas ab honestate movetur ad amplectendum jeju- nium; immò allec- ta cā honestate vincit mo- tiva boni delectabilis retrahentia volunta- tem à volitione jejuniij; ita in nostro casu, dum dico, *Licetum est pingere*, intellectus ad hunc assensum movetur à motivo allici- ente ad assensum; & eo motivo allec- tus vin- cit motivum oppositum alliciens ad dissen- sum, & retrahens ab assensu.

N. 483. Quare sicut in voluntatis indifferentiā duas considero bonitates, aliam boni hone- sti allicientis ad jejunium, aliam boni delectabilis allicientis ad eum; & actus, quo volo jejunium, est bonus bonitate honestatis, nō autem est bonus bonitate delectabilitatis; econtra actus quo possem nolle jejunium, sed eum, esset bonus bonitate delectabilitatis, non autem honestatis: ita accidit in intelle- ctu instructo duplici motivo æquè probabi- li; in quo ante assensum, & dissensum con- sidero duplex genus veritatis objective op- positæ: una est veritas objectiva movens ad assensum, *Licetum est pingere die festo*; alia est veritas objectiva movens ad dissensum, *Non est licetum*: sicut autem nulla est repugnan-

tia, ut voluntas stans inter ea duo bona, ho- nestum, & delectabile, æqualiter moven- tia, determinet se ad volendum jejunium, vel volendum eum; ita nulla, ut intellectus stans inter duas veritates objectivas æqua- liter moventes, determinetur à voluntatis imperio ad assensum, vel ad dissensum, nam intellectus, stantibus motivis æqualibus, à neutro necessitatur; ergo est indifferens. Rursus, sicut voluntas, dum elicit hunc actum, Volo jejunium, ita vult bonum ho- nestum, ut non velit bonum delectabile, nec in hoc ulla est repugnantia; ita nulla quo- que in intellectu, dum elicit hunc assensum, Licetum est pingere; elicit enim actum pro- babiliter verum veritate affirmativā, non autem negativā. Hinc patet non tantum nos non æquivocari, sed æquivocari Palanco: ut enim voluntas volens jejunium, vult jejuniū non tantum ex motivo honestatis absolute considerato, sed collato cum motivo delecta- tionis; habet enim voluntas libertatem cōtra- rietatis, & est libera non tantum velle, & non velle jejunium, sed etiam velle jejunium, & velle eum; & licet adsint duo principia, seu motiva, & bona inclinancia in oppositum, adhuc tamen potest determinatè velle unum bonum præ alio; ita dico de intellectu. Ad additum, quòd sicut ex voluntate æquè in- differente ad amorem, ac odium non possum determinatè conjectari amorem, aut odium; ita intellectus instructus duplici motivo tam probante, quàm impugnante aliquam con- clusionem, facit, ut non possum probabili- ter conjectari eam conclusionem esse potius veram, quàm falsam. Fateor ita esse, at non est ad rem; non enim quæritur quem actum elicitura sit voluntas, aut intellectus; sed quæritur, an sicut voluntas tali modo in actu primo indifferens potest velle amorem potius, quàm odium, & per ipsum amorem determinare se formaliter in actu secundo; ita hoc idem possit intellectus in actu primo indifferens, nempe an possit à voluntatis im- perio determinari ad assensum ex motivo A, potius, quàm ad dissensum ex motivo B.

N. 486. Ad 2. confirm. retorquetur in voluntate: Rationes, quæ directè probant esse jejunan- dum, seu quæ movent voluntatem ad jeju- nium, eadem formalissimè probant volitionem jejuniij, seu volitionem eum esse malam: & rationes, quæ directè suadent volitionem eum esse bonam, eadem directè suadent vo- litionem jejuniij esse malam: ergo quælibet, sive volitio jejuniij, sive volitio eum, est æquè bona, ac est mala: ergo voluntas stans inter motiva æquè inclinancia ad volitio- nem jejuniij, quàm ad volitionem eum, non poterit

poterit se determinare ad volitionem jejuniij præ volitione eius; aut e contra. Sicut autem hoc non tenet in voluntate, ita nec in intellectu. Ratio est; quia motivum suadens jejuniū, est bonum honestum, non autem delectabile; motivum autem suadens esum, est bonum delectabile, non autem est bonum honestum; atque adeo motivum jejuniij non tollit à motivo eius bonitatem delectabilitatis inclinantem ad esum; nec motivum esus tollit à motivo jejuniij bonitatem honestatis inclinantem ad jejuniū. Si ergo respectu voluntatis unum motivum non tollit ab alio æquali vim inclinativam, & suasivam; adhuc enim unum motivum collatum cum alio retinet suam vim inclinativam, nempe motivum jejuniij retinet bonitatem honestatis inclinantem voluntatem ad volitionem jejuniij, & motivum esus retinet oppositam bonitatem delectabilitatis inclinantem voluntatem ad volitionem esus: ita dico de motivis intellectus inclinantibus in oppositas veritates, quorum quodlibet retinet suam vim motivam diversam ab alio, & suasivam proprii actus, diversum enim est motivum assensus à motivo dissensus. In formā transeat, quod ratio movens ad hunc assensum, licitum est pingere, sit æquæ vera, ac falsa, non minus quàm ratio movens ad jejuniū est æquæ bona bonitate honestatis, ac mala malo opposito bono delectabili; nego tamen, quod intellectus cognoscens eam rationem esse æquæ probabiliter veram, ac falsam, non possit illi assentiri probabiliter ut veræ, adhuc enim videt esse probabiliter veram.

N. 488. Palanc. Obijcies 3. ex Palanco *ad n. 26.* Intellectus prudenter saltem non poterit assentiri parti minus, aut æquæ probabili, omiſſa probabiliori. Antecedens probat in quæſtione circa factum: etſi enim duo testes ex se faciant fidem partis, quam testantur, non tamen si pro opposita stent alij duo æquæ digni; tunc enim eorum autoritas per istorum autoritatem impeditur: ergo a pari quoties pro utraq̃ parte contradictoria stent æquales Doctores, neutra pars contradictionis manet prudenter opinabilis. Nec ulla dari potest disparitas, cur autoritas duorum testium enervetur per autoritatem aliorum duorum, adeo ut neutra pars testata digna sit prudenti assensu; sit autem eo digna quilibet pars contradictionis probata a Doctoribus omnino æqualibus sibi contradicentibus. Dicere enim, quod auditis testibus æqualibus sibi contradicentibus, intellectus maneat dubius, quatenus nullam invenit rationem, ut huic potius, quàm illi credat, &

ſic autoritas unius enervat autoritatem alterius: at in quæſtione juris diſcurſus unius Doctoris non enervat diſcurſum alterius, ut ait P. Carden. *di. 15. n. 236.* est nihil dicere. *P. Card.* Nam contra 1. quia poteſt uterque teſtis rationabiliter deponere oppoſitum; poteſt enim unus invincibiliter falli putado, quod Petrus occiſus fuerit à Paulo, alter autem evidenter ſcire non fuiſſe Paulum, & ſic teſtari oppoſitum. Contra 2. quia ideo unius teſtimonium enervat aliud, quia eſt evidens alterutrum falli, vel fallere; ſed hoc etiam eſt evidẽs in Doctoribus, quod alteruter fallatur, vel fallat: ergo ſicut in quæſtione facti, ita etiam in quæſtione juris ſuſpendedum erit judicium. Contra 3. quia quod Doctores rationabiliter diſcurrant pro utraq̃ parte, alteruter autem teſtis mentatur, nihil facit ad rem, nam certum eſt alterutrum Doctorem dicere falſum, licet non ex malitia, ut alteruter teſtis, ſed ex ignorantia: ergo ſi, quia certum eſt alterutrum teſtem dicere falſum, non poſſum in quæſtione facti prudenter aſſentiri ulli parti; neque potero in quæſtione juris, quia alteruter Doctor dicit falſum. Nec enim eſt quæſtio de aſſenſu præſtando ob probitatem teſtium, vel Doctorum, ſed de aſſenſu præſtando teſtimonio ut vero; alterutrum autem, ſive teſtum, ſive Doctorum teſtimonium, eſt falſum.

Similiter (ait Palanco *n. 31.*) non tenet N. altera diſparitas, quod teſtes contradicentes amittant autoritatem; non autem Doctores: quis enim dicat D. Auguſtinum, & D. Ambroſium, dum ſibi contradicunt, amittere autoritatem, nec me poſſe aſſentiri prudenter concluſioni ullius? Quis enim hoc non horreat? ait P. Moya *qu. 3. n. 28.* *P. Moya.* Contra enim eſt, ſubdit Palanco *n. 32.* ſi Palanco enim non eſt horrendum, quod poſſum in conſcientia tute cuilibet contradicere; poſſum enim contra dictamen S. Auguſtini tute operari; ſimiliter tute contra dictamen S. Ambroſij, nec hoc horret P. Moya, immo eſt ſumma erga utrumque S. Doctorem æſtimatio, multo maior erit, ſi ob utriuſque æqualem autoritatem ſuſpendam omne judicium; ſi enim alterutri credam, eo ipſo illi, cui non credo, facio injuriam.

Demum non tenet tertia diſparitas allata à P. Card. quod in æqualitate teſtium non poſſit deponi dubium per ſolutionem argumentorum oppoſitorum; non enim teſtes probant argumentis, ſed ſimplici dicto, & autoritate; contra in æqualitate opinionum ſolvuntur rationes oppoſitæ. Sed contra, ait Palanco *ad n. 36.* ergo Confeſſores gregarij, & Palanc. omnes

omnes Theologi ignari, & non potentes discernere inter rationes sates pro opinionibus æquali Doctorum numero, & qualitate unitis, non poterunt deponere dubium, quatenus Doctores respectu eorum se habent ut testes, nam assentiuntur opinionibus præcise ob autoritatem; est autem æqualis etiam pro opposita opinione autoritas. Contra 2. quia vel solvuntur tantum rationes partis affirmativæ, vel etiam partis negativæ? Si tantum partis affirmativæ rationes solvuntur, eo ipso pars affirmativa non manet æquæ probabilis, ac negativa; immo negativa erit tunc probabilior, adeoque si assentiatur negativæ, assentietur ei ut probabiliori. Si solvuntur utriusque partis rationes, nulla est inter motiva, & testes æqualis disparitas, nam alterutri motivo scio subesse falsum, ut alterutri testi; ergo nulla disparitas.

Respondet me satis dixisse, quid in questione facti dicendum sit; possum enim prudenter assentiri ob autoritatem testis omnino equalis ei, qui neget, quod Petrus Paulum occiderit, licet non possim dicere mortis sententiam in Petrum probabiliter tantum reum, certa enim est lex, & ratio vetans, ne quis certam mortis sententiam dicat in eum, qui est tantum probabiliter reus. Deinde omitto impugnationes, quas trahit contra P. Card. Moneo tantum, quod sicut per me Doctores contradicentes autoritatem non amittunt, alias nulla esset utriusque Scholæ Thomisticæ, & Scotisticæ autoritas apud illos, qui utramque Scholam æqualis autoritatis putant, quod puto non sapere modestiam: ita dico quod neque testes contradicentes autoritatem amittant, etsi regulariter alteruter testis mentitur, non autem pure dicat falsum; neuter autem Doctor, etsi sibi contradicant, mentitur, licet unus dicat falsum. Moneo 2. nullam esse Palanci replicam contra P. Moyam. Asserit P. Moya, & merito, videri sibi horrendum dicere, quod S. Ambrosius, & S. Augustinus in eo, quo sibi contradicunt, omni autoritate careant. Asserit Palanco, quod sicut non est horrendum dicere, quod ego possim tutâ conscientia operari contra cujuslibet dictamen, ita nec est horrendum dicere, quod tunc debeam suspendere omne iudicium, sic enim neutri fit injuria.

Sed contra 1. quia hic non queritur an possim suspendere iudicium, quoties S. Augustinus, & S. Ambrosius sibi contradicunt; me enim hoc licet posse, non est dubium; sed queritur an debeam; quod autem debeam, asserit Palanco, quatenus nulla est (ait n. 32.) utriusque S. Doctoris, dum sibi

contradicunt, autoritas; hoc autem modestia tolerare refugit. Contra 2. quia eo ipso quod teneor suspendere iudicium, eo ipso utrique S. Doctori contradico, & injurius sum; e contra dum sequor ex. gr. dictamen S. Augustini contra dictamen S. Ambrosij, ad summum ago injuriam S. Ambrosio, non S. Augustino. Contra 3. quia dum tutâ conscientia operor juxta dictamen S. Augustini, non sum injurius D. Ambrosio, tum quia non teneor sequi S. Ambrosium; tum quia ita operor juxta dictamen S. Augustini, ut iudicem me potuisse licet sequi dictamen S. Ambrosij: e contra, juxta Palanco, neutrius dictamen non tantum licet, sed nec physicè sequi possum; unde vera est hæc propositio, Non possum licet sequi, nec S. Ambrosium, nec S. Augustinum, quoties sibi contradicunt; quæ propositio aliena est ab omni cultu, & reverentia, adeoque ab omni veritate.

Dixi, me sequentem dictamen S. Augustini non esse injurium D. Ambrosio, eo modo, quo qui aliquam Religionem ingreditur, non est injurius alteri Religioni, quam deserit, seu non ingreditur, etsi utramque putet æquali doctrinâ, & sanctitate florere; tum quia non facit contra jus illius, quam non ingreditur, cum hæc nullum habeat jus, sicut nec habet illa, quam ingreditur; tum quia dum unam ingreditur, judicat simul se licet, & cum æquali honestate potuisse ingredi oppositam, quam non ingreditur. Quare nulla est injuria operari contra dictamen alterius, nisi in isto adfit jus, ut operer juxta dictamen illius; hoc autem jus ferè numquam adest: (alias actum erit de cujuslibet Scholæ, & Doctorum autoritate, cum semper sint regulariter æquæ contradicentes) nulla ergo injuria est operari contra dictamen alterius; dummodo qui ita operatur, simul judicet sibi etiam licitum fuisse sequi dictamen alterius contra quod operatur: injuria esset, si ita operaretur, ut judicaret se non posse licet sequi dictamen oppositum, ut docent omnes Probabilioristæ obligantes ad probabilius, & omnes, qui dicunt suspendendum esse iudicium, quoties utraque autoritas, aut ratio est æqualis; eo quia tunc nulla est omnis autoritas, & nulla est omnis ratio, ut docet Palanco, P. Thyrs. P. Eliz. & alij.

Ad id quod Palanco ait n. 36. querens, an dum uni assentior ex æquæ probabilibus, solvam tantum rationes contrarias faventes dissensui, an etiam faventes assensui: dico me solvere tantum faventes dissensui, non autem assensui, etsi cognoscam, has quoque esse

Palanco.

P. Thyrs.

P. Eliz.

N. 495. esse probabiliter solubiles. Quod autem ait: ergo pars negativa non manet æquè probabilis, ac affirmativa, nam rationes faventes parti negativæ solvo: nego consequentiam, adhuc enim pars negativa manet æquè probabilis, ac affirmativa, quam exercitè amplector, etsi solvam rationes partis negativæ, & non solvam rationes partis affirmativæ, quia video rationes quoque partis affirmativæ esse probabiliter solubiles. Itaque utraque est æquè probabilis, licet exercitè una approbetur, non alia. Addo hoc argumento probari, quod opinio probabilior sit minùs probabilis ei, qui solvit ejus rationes, & non solvit rationes opinionis minùs probabilis, quod implicat in terminis.

N. 496. Palanc. Objicies 4. ex Palanco §. 4. à n. 41. quia dato, quod intellectus posset alterutri ex æquè probabilibus ex voluntatis imperio assentiri, talis assensus esset imprudens: 1. quia imprudenter eligitur medium ad finem obtinendum, quod est æquè oppositum, ac utile tali fini; ita in ordine ad celebrandum contractum pecuniarium imprudenter eligerem pecuniam, quæ non minùs apparet falsa, quàm vera; in ordine ad navigandum imprudenter eligerem ex duplici navigio alterutrum, quo æquè probabiliter scirem me periturum, ac non periturum; imprudenter fumerem cibum, quorum alterutrum scio esse veneno infectum: ergo sicut prudentia in dictis casibus dicat, abstinendum ab electione operis ratione periculi insiti alterutri parti, ita etiam prudentia dicat abstinendum ab assensu cujusvis æquè probabilis, quatenus assentiendo uni æquè veræ, & falsæ, ac est opposita, expono me periculo falsitatis, & erroris, qui sunt vulnus, venenum, & naufragium intellectus. Hoc argumentum adeo celebratur à Palanco, ut n. 45. dicat, quod si in Scholis dantur demonstrationes, hoc demonstrativum sit; totusque est contra P. Terillum dicentem qu. 8. de Conf. prob. n. 40. assensum illum fore prudentem, quatenus in quamlibet partem intellectus à voluntate flectatur, flectitur semper in partem, de cujus veritate attingenda spes magna, & præsens affulget; hoc enim est utramque partem esse probabilem; ubi autem ea veritatis spes affulget, judicium prudenter elicitur. Addit P. Teril. exempla non esse ad rem, quia per electionem cibi, & navis homo sine necessitate se conjicit in probabile mortis periculum; homo autem flectens intellectum ad opinionis probabilis assensum, per hunc melius se habet, quàm si omne judicium suspenderet, hæreret enim instar stipitis.

Sed contra hæc vociferatur Palanco n. 47. dicens de P. Teril. *Quot verba profert, in tantis errat, & fallitur*: primò, quia quando utraque pars contradictionis est æquè probabilis, non est maior spes inveniendi veritatem, quàm falsitatem, quia pars, cui assentior, est æquè probabiliter falsa, ac vera. Ait 2. exempla esse ad rem; si enim stultè eligitur cibus æquè probabiliter sanus, ac noxius, quia homo se conjicit in periculum probabile mortis, sequitur quod stultè etiam assentietur huic præ illà parte æquè probabilis, quia se conjicit in periculum erroris. Ait 3. falsum esse, quod intellectus melius se habeat cum periculo errandi, quàm suspendendo omnem assensum, nam tunc non se haberet ut stipes; stipes enim non est capax suspendere assensum ex eo quod æqualis ratio proponatur pro utrâque parte dubij, ut accidit in hoc casu respectu intellectus. Ait 4. quia falsum etiam est, quod suspensio omnis assensus, seu dubitatio sit maius malum intellectus, quàm assensus cum proximo erroris periculo; falsum, inquit, tùm quia dubitare non est malum intellectus, sed tantùm est actus nondum consummatè perfectus; error autem, cujus periculo se committit, est saltem malum physicum intellectus; ergo dum assentitur, peius se habet, quia eligit incurere proprium malum, quàm dum dubitabat, quia suspendit tantùm proprium bonum.

Ait 5. falsum esse, quod errare cum spe probabili veritatis sit juxta inclinationem intellectus humani, licet sit juxta fragilitatem intellectus humani; siquidem error etsi invincibilis, est malum physicum intellectus, non minùs acceitas, & infirmitas sunt malum physicum corporis, & oculorum; & opus materialiter malum, est malum physicum voluntatis, ut docuit D. Thom. qu. 18. de Veritate art. 6. in corp. *Sicut verum est bonum ipsius intellectus, ita falsum est malum ipsius*; licet enim error sit juxta fragilitatem intellectus, non tamen juxta ejus inclinationem; quo modo peccata sunt juxta fragilitatem voluntatis humanæ, non juxta inclinationem. Ait 6. licet verum sit, quod eligens opinionem certò probabilem liberetur à morte peccati; non ita eligens cibum in se veneniferum, etsi putet probabiliter non esse venenum, liberetur à morte; attamen semper verum est, quod licet liberetur à morte peccati, quatenus voluntas tunc non peccaret, adhuc tamen semper eligit malum physicum intellectus, seu mortem veritatis. Immo ait n. 56. quod non liberaretur à morte peccati, quia qui se exponit voluntarie

tariè periculo erroris, culpabiliter errat: ergo sequens opinionem probabilem, si forte est falsa, errat culpabiliter; ergo peccat.

N. 498. Palanco. Ex his infert Palanco §. 5. quod si implicat, ut intellectus prudenter saltem assentiat alterutri aequè probabili, multò magis ut minùs probabili; tùm ob argumenta adducta; tùm quia, qui uni parti assentitur, putat eam esse veram, & oppositam falsam: sed implicat, ut intellectus putet minùs probabilem esse veram, & probabiliorem esse falsam, ut docet Mercorus; implicat enim, ut iudicet verum id, quod omnibus inspectis apparet sibi magis falsum; & esse falsum id, quod omnibus inspectis apparet sibi magis verum: tùm quia nulla est solutio P. Terilli. dicentis *qu. 8. n. 24. de Consc. prob. intellectum non posse assentiri opinioni*, quæ sibi apparet magis falsa, & minùs vera consequenter ad affectum voluntatis, & proprium assensum; posse tamen assentiri opinioni, quæ sibi apparet ante affectum voluntatis, & proprium assensum magis falsa, & minùs vera: nulla, inquit *n. 62. est solutio*, tùm quia per voluntatis affectum non apparet nova ratio, aut motivum pro objecto: ergo post voluntatis affectum non potest objectum apparere magis verum: tùm quia intellectus, & voluntas querunt per se in objecto, quod in illo est ante proprios motus, non autem post illos; tùm quia contingere posset, quod motivum, quod ante voluntatis affectum erat leve, sit grave post eum affectum.

N. 499. Respondeo tantùm abesse ut sit demonstratio, quin toto Cælo aberrant, qui contra nostram doctrinam physicas paritates trahunt; ut enim dixi, siquid probant, probant nos sequi non posse probabiliorem: etsi enim probabilius putem cibum, & navim A esse utiles vitæ, si tamen in re ita non sit, naufragio, & veneno peribo. Ratio est; quia cognitio non mutat esse physicum, seu naturam physicam rei, mutat tamen esse morale, & dat ei moralitatem, seu honestatem: cum ergo vitæ conservatio pendeat ab esse physico salubritatis cibi; si iste in re sit venenum, nihil prodest, quod ego probabilissimè, & non tantùm probabiliter, aut probabilius putem non esse venenum; nihil, inquam, prodest ad physicam vitæ conservationem; hæc enim pendet ab esse cibi ut est in re, non ut est in cognitione. Idem dico de alijs physicis paritatibus. Contra volitionem esse honestam moraliter, vel inhonestam, non pendet ab objecto ut est in re, seu secundùm esse, quod habet à parte rei, sed ab objecto ut est in mente; & verosimilitu-

do actus non pendet ab objecto ut est in re, hæc enim est veritas, sed à gravitate fundamentorum: sicut etiam veritas practica actus non sumitur à conformitate actus cum objecto ut est in re, hæc enim est veritas logica; sed à conformitate actus, & objecti cum regulis prudentiæ, & morum. In formâ concedo, quod eligens medium æquè utile, ac inutile fini, eligat imprudenter; at nego, quod utraque ex æquè probabilibus sit æquè utilis, ac inutilis fini; nam fini non nocet falsitas cognita probabiliter ut veritas, sed cognita ut falsitas: nemo autem assentiens alicui opinioni probabili, assentitur illi ut falsæ, sed ut probabiliter veræ; & ut talis eligitur, & est utilis fini, qui est veritas; alias nec poterimus assentiri probabiliori, quia hæc sæpe etiam est falsa.

Ad rationes, quas *n. 45. trahit contra N. P. Teril. fateor me non sequi definitionem probabilis traditam à P. Teril. nempe quod sit illud, quod plerumque contingit: at si mul fateor, quod Palanco non enervat doctrinam P. Terilli; nam semper verum est, quod assentiens alterutri ex æquè probabilibus assentiat parti, de cuius veritate attingendâ spes magna, (non autem maior, in quo decipitur Palanco) affulget; nam ratio motiva, cui nititur pars, quam amplector, est ex illis, quæ plerumque solent esse veræ; & quælibet propositio simili gravi ratione fulta, solet plerumque esse vera; hoc est quod dicit P. Teril. non implicat autem, ut duplex contradictoria æquè probabilis, quantum est ex vi rationis, cui nititur, appareat plerumque vera. Omitto crism circa alias Palanci impugnationes; probant enim suspendendum etiam esse iudicium circa probabilius, nam potest esse falsum; & sic intellectus assentiendo probabiliori peius se haberet, quia sæpe errat, quam suspensio omni assensu; quomodo Palanco dicit peius se habere intellectum, dum assentitur alterutri ex æquè probabilibus, quam suspensio omni iudicio; atque adeo non nisi evidentiâ præsentis ferendum erit à nobis iudicium, hoc autem est certò falsum.*

Addo 1. quod intellectus stans inter æquè probabilia, æquè bene se habet; si assentiat parti re ipsa veræ, si parti re ipsa falsæ, nam tunc est impossibilis illi veritas, quæ semper manet obscura, & nescitur in quâ parte sit determinatè: quod autem tunc possibile est, non est nisi probabilitas veritatis; ea autem utrique contradictoriæ convenit, nam utraque est probabiliter vera; ergo loquendo cum respectu ad id quod intellectui tunc est possibile, æquè bene se habet, cuiusmodi

que assentiatur; et si enim assentiendo parti, que non tantum est probabiliter, sed etiam est in se vera, habeat veritatem in se, habet tamen quod non scit, & per accidens, & casualiter; neque tamen per hoc est magis contentus, quia bonum possessum, si non cognoscatur, non quietat; ita ignorans se esse divitem, vel nobilem, cum sit dives, & nobilis, non est contentus. Immo ut contra Palanco utar paritate, quam ex D. Thom. 1. ad Timoth. 6. in ea verba, *Hac doce, & exhortare*, trahit n. 104. *sicut in corpore sanitas est quadam equalitas humorum, ita veritas est quadam equalitas in intellectu, quia veritas est quadam adæquatio rei, & intellectus*. Ecce, ut

Palanco.
S. Tho.

N.
503.

paritate D. Thomæ utar, si quis revera sit sanus, putet tamen, aut ignoret se esse sanum, non ideo est quietus, et si sit sanus; ita et si quis dicat verum ut est in re, si tamen ignoret se verum dicere, immo ex errore putet se dicere errorem, non ideo ejus intellectus erit quietus; alias si quis imprudentissime diceret verum ut est in se, ejus intellectus esset magis quietus, quam si dixisset prudentissime falsum: ergo non veritas præcipue ut est in se, est bonum intellectus, sed cognita ut talis: ergo si falsitas ex gravi fundamento appareat ut veritas, & putetur veritas, intellectus erit in eo casu contentus, eo modo, quo tunc esse potest.

N.
504.

Addo 2. quod licet error sit malum physicum intellectus, attamen nisi cognoscatur, non est de eo curandum; alias nullus assentiri poterit nisi rei evidenti, nulli autem quantumcumque probabili, quia potest in re esse falsum, & esse malum physicum intellectus; ergo non tenemur hoc malum physicum vitare, nisi certo cognoscatur; ergo possumus assentiri utrique scorsim ex æquæ probabilibus, quia licet alteruter assensus sit error in se, attamen non cognoscitur determinate ut error, immo ut veritas.

N.
505.

Ar. stot.
S. Th.

Addo 3. tantum abesse ut circa æquæ probabilia teneamur suspendere omne iudiciū, nē sit periculum erroris, quin oppositum memini me docuisse ex Aristotele, & S. Thom. dicentibus præstantiorem esse cognitionem probabilem de re celesti, quam evidentem de re infimā. Ecce Aristoteles, & S. Thom. præferunt cognitionem probabilem, quamvis possit esse falsa, si sit de re summā, cognitioni evidenti, quæ non potest esse falsa, de re infimā; quod dicere non possent, si teneremur suspendere omne iudiciū probabiliter falsum: ergo si Aristoteles, & S. Thom. laudant probabiliter opinantem, et si possit falsum opinari; quomodo intrudatur obligatio fugiendi omnem errorem, &

propter huius periculum suspendendi omne iudiciū, quoties utraque pars est æquæ probabilis?

Addo 4. esse germanam D. Thomæ doctrinam, quod iudiciū nixum motivo minus probabiliter possit esse prudens, ut dixi *sect. 5.* agens de iudicio temerario; fac enim ut quis iter inter duo motiva; unum minus grave pro bonitate proximi, aliud longè gravius pro malitiā, ecce iste tenetur iudicare proximum bonum: ergo iudiciū nixum motivo longè minus gravi potest esse prudens, & honestum. Similiter dixi *sect. 6.* ex Arist. lib. 1. Rhet. obiectum intellectus non tantum esse verum, sed verosimile: sed iudiciū nixum motivo minus probabiliter est verosimile; ergo non est, cur non sit prudens. Urgeo: Si iudiciū falsum potest esse prudens, cur non iudiciū probabile? plus enim opponitur prudentiæ falsitas, quam probabilitas. Vid. n. 300.

Addo 5. locum D. Thomæ ex *qu. 18. art. 6. in corp.* esse contra Palanco; nam S. Thom. postquam dixit, *Sicut verum est bonum intellectus, ita falsum malum ipsius*, subdit; *propter quod habet opinativus non est virtus intellectualis, quia eo contingit falsum dicere*. Ecce si textus est ad rem, nemo poterit assentiri probabiliori, quia hoc etiam potest esse falsum; quod tamen omnes negant, Fateor ergo falsum esse malum intellectus, & obligamur ad illud vitandum, si cognoscatur ut falsum, non si putetur verum, ut accidit in assentiente cuilibet ex æquæ, immo minus probabiliter.

§. III.

Argumenta P. Thyrsi.

SUMMARIUM.

Quia intellectus non potest iudicare iudiciū evidenter verosimilius esse falsum, n. 507.
Quia nemo experitur in se hunc actum, ego credo hoc, sed video, oppositum esse probabilius, n. 508.
Trahit plures alios actus, quos vocat impossibiles, n. 509. 510. 511.
Nostra instantia, n. 512.
Supponit probabilitatem necessario connecti cum veritate, n. 513.
Quia intellectus manet necessarius dubius, & trahit S. Thomam, n. 514.
Dico, dubium non esse rationum equalitatem, sed suspensionem omnis actus; & traho Doctores, n. 515. 516.
Quia implicat, ut intellectus iudicet utramque partem esse probabilem, & uni assentiatur, n. 517.

Quia